

ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΙ ΗΡΩΕΣ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΒΕΡΓΗΔΕΣ

‘Ο Γιωργής, ο Ζαχαρίας κι’ ο Νικόλας. Μιά τραγωδία στο Μοχό. ‘Η σφαίρα που έθανάτωσε τη Μαριόγκα. ‘Ο Ζ. Βέργης πειρατής. Μιά σειρά ανδραγαθημάτων ‘Ο ‘Ιμβραήμ Καπετανάκης και οι Βέργηδες. Γύρω από τὸ Μετόχι. ‘Επικοί θάνατοι.

Τὸ ὄνομα τῶν ἀδελφῶν Βέργηδων εἶνε λατρευτὸ στὴν Κρήτη, γιατί συνδέεται με τοὺς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας τῆς μεγαλονήσου. Μεγαλύτερος ἀπ’ αὐτοὺς ἦταν ὁ καπετὰν Γιωργής Βέργας ὁ Μοχιάνας, γέννημα-θρέμμα τοῦ ‘Ηρακλείου. Νέος ὥρατος με ἀθλητικό σῶμα, με γενναία καὶ ἀποφασιστική καρδιά, γρήγορα ἐγενεῖ ὁ μπλεὰς τῶν ἀγάδων τῆς περιφέρειας, ἀλλὰ καὶ γρήγορα ἀναγκάστηκε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κρήτη καὶ νὰ ζητήσῃ ἄσυλο στὴν ‘Υδρα καὶ κατόπιν στὴν Κωνσταντινούπολι. Βρισκόμαστε στὰ 1815. ‘Ο Γιωργής ἐργάζεταν ἡσυχῆς καὶ με ψευτικό ὄνομα στὸν Ταρσανά τῆς Πόλης. Στὸ ‘Ηράκλειο ὅμως, στὸ πατρικό σπίτι του, εἶχε ἀφήσει μαζί με τοὺς γέροντες γονεῖς του καὶ μιὰ ἀδελφή, ἑνα ὠραϊότατο κορίτσι, ποὺ τὰ κόλλη του ἀνάψαν τὶς κτηνώδεις ἐπιθυμίες ἐνὸς ὀθωμανοῦ, τοῦ Μαχογλοῦ ‘Αριφ’ Ἀγά.

Μιά νύχτα, ὁ ‘Αριφ’ Ἀγάς μπαίνει στὸ σπίτι τοῦ Βέργα καὶ ζητεῖ νὰ τὸ ἀτιμάσῃ. Οἱ γέροι σέρονται στὰ πόδια του καὶ τὸν ἱκετεύουν, ἀλλὰ μάταια. ‘Η κόρη σὰν ἀληθινή Κρητικοπούλα, στέκει σὲ μιὰ γυνὴ ἀπλυσμένη με μαχαίρι. ‘Ο ‘Αριφ’ Ἀγάς ὁρμάει ἐπάνω τῆς λυσσασμένης, καὶ με μιὰ πιστολιά τήνε ρίχνει νεκρή καὶ φεύγει.

‘Επειτα ἀπὸ τρία χρόνια, μιὰ νύχτα, οἱ γέροι ποὺ κοιμόντουσαν στὸ ρημαγμένο τους σπίτι, ἀκούνε χτύπους στὴν πόρτα. Ἀνοίγουν καὶ βλέπουν τὸ γυνὶ τους.

— Γιωργή μου, ἐσὺ ἐδῶ! κρᾶζει ἐκπληκτικὴ ἡ μητέρα του.

— ‘Εγὼ!... ‘Ηθθα νὰ ἐκδικηθῶ τὸ θάνατο τῆς Μαριόγκας μας!...

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Γιωργής πηγαίνει στὸ νεκροταφεῖο, ἀνοίγει τὸν οἰκουμένην τάφο καὶ βρίσκει μέσα στὸ κουφάρι τῆς Μαριόγκας τὴ σφαίρα ποὺ τῆς ἔδωσε τὸ θάνατο. Γεμίζει τὸ ὅλο του ὀνέρι μετὰ τὴν γυναικα τὴν σφαίρα καὶ πηγαίνει νὰ βρῇ τὸν ‘Αριφ’ Ἀγά. ‘Ο αἰμοβόρος ὀθωμανὸς καθότανε κάτω ἀπὸ τὸν ἱστορικό πλάτανο τῆς πλατείας καὶ ἔπινε τὸν καφέ του. Μόλις εἶδε τὸ Γιωργή ταράχτηκε καὶ ἔβαλε τὸ χερί στὴν κομπόουρα του, ἀλλὰ ταχύτατος ἐκείνος με μιὰ πιστολιά κατὰσκηθε τὸνε ξαπλώνει νεκρό. Στὴν πρώτη στιγμή, οἱ ἄλλοι Τούρκοι σαστίζουν, κι’ ὡς νὰ συνέλθουν ὁ τολμηρὸς ἐκδικητὴς βρίσκειται μαζεμένοι, φεύγει φτερωτὸς ἔξω ἀπὸ τὸ Κάστρο, παίρνει τὰ βουνὰ καὶ κρύβεται σὲ μιὰ καλύβα Χριστιανοῦ.

‘Εμεινε λίγον καιρὸ κρυμμένος καὶ τέλος κατώρθωσε νὰ μῇ σὲ καράβι καὶ νὰ περάσῃ στὸ Καστελλόριζο, ὅπου ἔμεινε ὁ ἀδελφός του Ζαχαρίας. ‘Εκεῖ, Τούρκοι Λαῖοι θέλησαν νὰ τοὺς ἐξοντώσουν ἀπὸ φθόνον γιὰ τὸ ἀντικρίτους παράσημα, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ τοὺς πάρουν τὰ ὅπλα. Οἱ Βέργηδες σκοτώνουν τρεῖς, καὶ φεύγουν ἀμέσως. Περνοῦν στὴ Μικρὰ Ἀσία, στὸν Τσεσμέ, ἀναστατεύονται σὲ μιὰ συμπλοκή ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, σκοτώνουν πάλι δύο Τούρκους καὶ καταφεύγουν στὴ Χίο, ὅπου συλλαμβάνονται. Σιδηροδεμένοι ὀδηγοῦνται στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ ρίχνονται στὴ φυλακή.

‘Υστερ’ ἀπὸ τρία χρόνια, ὁ Ζαχαρίας Βέργης κατορθώνει νὰ δραπέτευσῃ καὶ μετῃμμεσμένος πηγαίνει στὴ Χίο καὶ ἀπὸ κεῖ, καταδιωκόμενος πάντοτε, στὴ Σμύρνη, ὅπου οἱ τσαούσηδες τὸν ἀναγνωρίζουν καὶ τὸν πιάνουν. Λίγον καιρὸ μένει στὴ φυλακή, γιατί καὶ πάλι κατορθώνει νὰ δραπέτευσῃ. Μπαίνει σ’ ἑνα λιμάνι τῆς Λακωνικῆς. Τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη κυριαρχοῦσε στὴ Μάνη ὁ ἀντίο τοῦ Ταυγέτου, ὁ Ζαχαρίας. ‘Ο ἐνδοξὸς ὁρματωλὸς ὑποδέχεται τὸν Κρητικὸν ἥρωα με ἀνοιχτὴ ἀγκαλιά καὶ τοῦ δωρίζει μιὰ γαλιότα. ‘Ο Βέργης στρατολογεῖ τὸ πλῆρωμά του ἀπὸ τοὺς τολμηρότερους Μανιάτες περσιὰς τοῦ Ζαχαρία καὶ ἀνοίγειε στὸ Αἴγατο. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει μιὰ σειρά κατορθωμάτων. ‘Ο καπετὰν Βέργης ὁ κουρσάρος εἶχε γίψει ὁ τῆς μορῆς τῶν Ὀθωμανικῶν πλοίων. Τέλος ἑνα Ἀγγλικὸ πολεμικὸ καταδιώκει τὴ γαλιότα του, πιάνει τὸ Βέργη καὶ τοὺς συντρόφους του στὰ νερά τῆς Δῆλου καὶ τοὺς παραδίδει σ’ ἑνα Ὀθωμανικὸ πολεμικὸ, τὸ ὅποῖον τοὺς φέρνει στὴν Κων/πολι. ‘Η δίκη ἦταν σύντομη. ‘Ο Βέργης καὶ οἱ δέκα σύντροφοί του καταδικάστηκαν σὲ θάνατο καὶ κρεμάστηκαν.

Στὸ μεταξὺ ὁ Γιωργής ἦτανε στὰ ναυπηγεῖα ἐργαζόμενος ὡς αἰχμάλωτος μαζί με πολλοὺς ἄλλους χριστιανούς. ‘Εκεῖ κατώρθωσε νὰ κερδίσῃ τὴν συμπάθεια τοῦ ἀνεξυθνήσκον Καπετὰν Πασσά Χουσεῖν, ὁ ὅποιος τὸν ἀπελευθέρωσε καὶ τὸν προσέλαβε στὴν ἰδιαιτέρα του ὕπηρεσία. Μετὰ καιρὸ, ἔπληρε τὴν ἀδεία νὰ πᾶρῃ στὴν Κρήτη νὰ δῇ τοὺς γονεῖς του, ἀφροῦ πρῶτα ἐξησφάλισε τὴν ἀτιμωρησία, καὶ ἔδωσε τὴν ὑπόσχεσι νὰ ξαναγορίσῃ στὴν Κωνσταντινούπολι. Ἀνεχώρησε λοιπὸν ὁ Γιωργής Βέργης ἐπὶ πλοῖον

στὴν ‘Υδρα, παρέλαβε τὸν ἐκεῖ ἐπισκόμμενον τρίτον ἀδελφὸ του Νικόλαο καὶ κατέβηκαν μαζί στὸ Μοχό τῆς Κρήτης. Ἐνῶ ἔμειναν ἐκεῖ κοντὰ στοὺς γονεῖς τους καὶ ζοῦσαν ἡσυχῶ, διατάχθησαν ἑνα πρῶτὸ νὰ παραδώσουν τὰ ὅπλα τους στὶς ἀρχές. Οἱ Βέργηδες ἀρνῆθησαν καὶ τὸ πρᾶγμα ἀνεφέρθη στὸν Πασσά τοῦ ‘Ηρακλείου, ὁ ὅποιος διέταξε ἀμέσως ἑνα «μπαϊράκι» γιαντισάρους νὰ πᾶρῃ στὸ χωριὸ καὶ νὰ φέρῃ τοὺς δύο ἀπειθεῖς ἀδελφούς ζωντανούς ἢ πεθαιμένους. Ἐνας ὅμως ‘Ηρακλειώτης ἐσπέρηξ ὀνόματι ‘Ιμβραήμ Καπετανάκης προθυμοποιούμενος νὰ δείξῃ τὴν ἀνδρεία του, ἐπρόλαβε τὸ γιαντισαρικό σῶμα καὶ βγήκε πρῶτος μ’ ἑναν’ ἐξάδελφό του καὶ ἑναν θηριώδη ἀράπη γιὰ νὰ χτυπήσουν τοὺς Βέργηδες. Κατῶρθαν λοιπὸν αὐτοὶ νὰ φτάσουν πολλὴ προτήτερα στὸ χωριό. ‘Εκεῖ με ὑποκλιτικὰ προσφασίσθησαν πὸς ἡθῶν τάχα νὰ διασκεδάσουν με τὰ δύο ξενητεμένα ἀδελφια. Ἐτυχε ἀλίστα νὰ τοὺς βροῦν σὲ γλέντι με συγγενεῖς καὶ φίλους, γιατί ὁ Γιωργής ἀγαποῦσε πολὺ τὸ χορό.

Οἱ δύο ἀδελφοί, σὰν παλληκάρια ποὺ ἦταν, ὑποδέχθησαν με φιλοφροσύνῃ τοὺς Ὀθωμανούς καὶ γιὰ λίγη ὥρα διασκεδάζανε μαζί. Σὲ μιὰ στιγμή ὁ ‘Ιμβραήμ Καπετανάκης λέει στὸ Γιωργή ἰδιαιτέρως.

— ‘Εγὼ ἡθθα ἐπίτηδες ἀπ’ τὸ ‘Ηράκλειο γιὰ νὰ σὰς χαιρετήσω ποὺ γυρίζετε ἀπὸ τὴν ξενιτιά... Δὲν τοὺς ἀφήνουμε τοὺς ἄλλους καὶ νὰ πᾶμε στὸ Μετόχι ποὺ ἔχω δικούς μου ἀνθρώπους, ἐκεῖ στὸ γλέντι;

Οἱ Βέργηδες ἐδέχθησαν τὴν πρότασι. Ἀπεφασίσθη νὰ προπορευθοῦν ὁ ἀδελφός τοῦ Γιωργή καὶ ὁ ἐξάδελφός του ‘Ιμβραήμ γιὰ νὰ προετοιμάσουν τὸ τραπέζι. Οἱ δύο Τούρκοι εἶχαν κρυφὰ συννοήσῃ μόλις ἀκούσει ὁ ἐξάδελφός τοῦ ‘Ιμβραήμ πυροβολισμό νὰ σκοτώσῃ καὶ αὐτὸς τὸ Νικόλαο.

‘Ετσι λοιπὸν, μετὰ μιὰ ὥρα, ξεκίνησαν καὶ αὐτοὶ κατευθυνόμενοι στὸ Μετόχι. ‘Ο ‘Ιμβραήμ ἐπὶ ἡγίανε καθάλα κρατώντας στὸ χερί ὄπλο δικανὸ (τσιφτέ), ἔχοντας στὴ μέση δύο πιστολῖα καὶ γιγαντιά. Ὀπλισμὸς ἐπίσης ἦτανε κι’ ὁ Ἀράπης. ‘Ο Γιωργής πηγαίνει περὶς, ἔχοντας τρομπόνι, δύο πιστολῖα καὶ γιγαντιά. Ἐνῶ ἐβάδιζαν, ὁ Τούρκος κατῶρθανε νὰ μὲν πίσω ἑφίππος, ἀφήνοντας τὸ Γιωργή νὰ προχωρῇ. Καὶ ἔτσι ὁ δολοφόνος φοβότανε τὸν ἥρωα καὶ τοῦ ἔλεγε — γιὰ νὰ σὲ βαραινουν τ’ ὄρματα, Γιωργή, καὶ νὰ κουράζεσαι; Δὲν κρεμὰς τὸ ντουφέκι σου ἀπὸ τὴ σέλα τοῦ ἀλζου μου. » ‘Ο Γιωργής ἀπαντοῦσε: — Γαῖθουρὶ ποὺ δὲ σκάνει τὸ σάμαρι του δῶσε του τ’ ἀδίκιας. Τότε ὁ Τούρκος πυροβολεῖ τὸν προπορευόμενον στὰ νεφρά, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸν ἐπιτύχῃ. ‘Ο Γιωργής ἔμεινε ἀτάραχος κι’ ἔκανε τὸν ἀδιάφορο. Ὑστερ’ ἀπὸ λίγες στιγμὲς ὁ ‘Ιμβραήμ πυροβολεῖ γιὰ δεύτερη φορὰ, καὶ πάλι χωρὶς νὰ πετύχῃ. Τότε ὁ Γιωργής τοῦ λέει: — Καλέ, ἴντα κάνεις; — Ἐβίβες παίξω, κολέ; ἀπαντᾷ ὁ ἀπιστος Ὀθωμανός, ὁ ὅποιος τὴ στιγμή ἐκεῖνη ἔβαζε στὸ ὅπλο του ἀσημένια σφαῖρα, γιατί τότε μόνο εἶχε θυμῇ

θεῖ δι’ με μολυβένιες σφαῖρες (κατὰ τὴν παράδοξιν) οἱ Βέργηδες δὲν ἐλαβόνταν ποτέ. Πυροβολεῖ λοιπὸν γιὰ τρίτη φορὰ καὶ πληγώνει τὸ Γιωργή στὸ πλευρό. Ἐξαγριωμένος τότε πιά ὁ Γιωργής φωνάζει: — ‘Ε, Ἀγά, ἔκανες ἐσὺ τὸ κέφι σου, ἔπαιξες τόσες ἐβίβες, νὰ παίξω δὲ κι’ ἐγὼ μόνο μιὰ.

Πυροβολεῖ λοιπὸν με τὸ τρομπόνι καὶ τὸν σωριάζει κάτω ἀπὸ τ’ ἄλλο νερό. Βγάζει ἀμέσως τὸ χαντζάρι ὁ Γιωργής καὶ σὰν ἀστραπὴ χύνεται κατ’ ἐπάνω στὸν Ἀράπη, τὸν ὁποῖον ἂν καὶ γιγαντώσωμο ἀναποδογυρίζει, βρῖζει τὸ γόνατο στὸ στήθος του κι’ ἐπιστρέφεται νὰ τὸν σπᾶξῃ. Ἀλλ’ ὁ Ἀράπης κλαίει σὲν παιδί, ζητεῖ ἔλεος καὶ ὁ Βέργης τὸν λυπᾶται καὶ τοῦ λέει: — Σ’ ἀφήνω ἐλεύθερο γιατί ἡμουν κι’ ἐγὼ σκλάβος στὸ κάτεργα καὶ ἔξερα. Πήγαμε νὰ διηγηθῇς, ὅ, τι εἶδες. » ‘Η Δημῶδης Μούσα διηγεῖται τὸν ἡρωισμό αὐτοῦ τοῦ γενναίου Κρητὸς ὡς ἑξῆς.

Κι’ ὁ Ἀράπης ὁ κακόμοιος ἔπεσε λιγομένος

Νὰ μὴ τότε σκοτώσουνε γιατί ἦτανε βλῆμένος.

— Σώπα, Ἀράπη, σώπα, κι’ ἐγὼ δὲ σὲ σκοτώνω

Μὰ θὰ σ’ ἀφήσω ζωντανὸ νὰ τὸ διηγήσαι μόνο.

Στὸ μεταξὺ ὁ Τούρκος κι’ ὁ Νικόλαος Βέργης ποὺ εἶχαν φτάσει στὸ Μετόχι κι’ εἶχαν ἀκούσει τοὺς πυροβολισμούς ἔσπευξαν σαστισμένοι. ‘Ο Νικόλαος ἤθελε νὰ κατεβῇ στὸ δρόμο γιὰ νὰ μάθῃ τι συμβαίνει, ὁ δὲ Τούρκος τοῦ ἔλεγε νὰ μείνῃ γιὰ νὰ μὴ διατρέξῃ τάχα κανένα κίνδυνο. Τέλος ἐπειδὴ ἐπέμεινε τὸν ἀφησε, ἀλλ’ ἀμέσως τὸν πυροβολεῖ ἀπὸ πίσω καὶ τὸν ρίχνει νεκρό.

‘Ο Γιωργής, ἀκούσας τοὺς πυροβολισμούς ὑπόπνευσε τὸ φόνον τοῦ ἀδελφοῦ του, τρέχει καὶ τὸν βρίσκει νὰ πλῆνι στὸ αἷμα του. Ὅρα μὲ λῦσσα στὸ Μετόχι καὶ βρίσκει τὴν πύρα γλῆδα.

